

EVANGHELIZAREA ȘI POSTMODERNITATEA

Mons. Roland MINNERATH,
Arhiepiscop de Dijon, Franța¹

Sumar: Încă de la început, creștinismul a interacționat cu anumite elemente culturale care i-au asigurat o mai mare ușurință în predicarea și răspândirea evangheliei. Creștinismul a intrat într-o lume în care religia făcea parte din cultură. Având ca puncte de plecare aceste elemente culturale, Mons. Roland Minnerath vrea să surprindă acele puncte-cheie ce pot fi folosite în evanghelizarea contemporană. În primul rând, sunt scoase în evidență elementele creștine care au contribuit la formarea culturii occidentale. În continuare, sunt analizate curente și principiile care au înlocuit cultura creștină cu o cultură seculară, fenomen care a dus la necesitatea unei noi evanghelizări. În ultima parte, sunt aduse la lumină deficiențele acestei culturi post-moderne, între care amintim lipsa unei perspective de viitor și neputința omului în fața problemei morții.

Cuvinte cheie: cultură, evanghelizare, creștinism, civilizație creștină, înculturare, postmodernism, lege naturală, om, drepturile omului

Summary: From the beginning, Christianity has interacted with cultural elements that have ensured a greater ease in preaching and spreading the Gospel. Christianity entered a world where religion was part of the culture. Taking the starting points the cultural elements, Mons. Roland Minnerath wants to capture those key points that can be used in contemporary evangelization. First, there are highlighted the Christian elements that contributed to the formation of Western culture. Next, we analyze trends and principles which have replaced Christian culture with a secular culture, a phenomenon that led to the need for a new evangelization. In the last part, are brought to light deficiencies in the post-modern culture, among which the lack of future prospects and human helplessness in the face of death problem.

¹ Mons. Roland Minnerath s-a născut în anul 1946. A urmat studiile teologice la Sorbona, Strasbourg și la Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma, unde a obținut titlul de doctor în teologie și în drept canonic. A fost hirotonit preot în 1978. Între anii 1980-1989 a activat în cadrul serviciului diplomatic al Sfântului Scaun, lucrând în Brazilia, în Germania și în Secretariatul de Stat din Vatican. Începând cu anul 1989 a fost profesor de teologie la Facultatea de Teologie din cadrul Universității din Strasbourg. A publicat numeroase lucrări referitoare la istoria Bisericii primare și la relația dintre Biserică și stat. A fost numit arhiepiscop și mitropolit de Dijon (Franța) în anul 2004. Este consultor în cadrul Secretariatului de Stat din Vatican, membru al Comisiei Teologice Internaționale și al Academiei Pontificale de Științe Sociale.

Keywords: culture, evangelism, Christian, Christian civilization, inculturation, postmodernism, natural law, human rights.

Sumar: Încă de la început, creștinismul a interacționat cu anumite elemente culturale care i-au asigurat o mai mare ușurință în predicarea și răspândirea evangheliei. Creștinismul a intrat într-o lume în care religia făcea parte din cultură. Având ca puncte de plecare aceste elemente culturale, Mons. Roland Minnerath vrea să surprindă acele puncte-cheie ce pot fi folosite în evanghelizarea contemporană. În primul rând, sunt scoase în evidență elementele creștine care au contribuit la formarea culturii occidentale. În continuare, sunt analizate curente și principiile care au înlocuit cultura creștină cu o cultură seculară, fenomen care a dus la necesitatea unei noi evanghelizări. În ultima parte, sunt aduse la lumină deficiențele acestei culturi post-moderne, între care amintim lipsa unei perspective de viitor și neputința omului în fața problemei morții.

Cuvinte cheie: cultură, evanghelizare, creștinism, civilizație creștină, inculturare, postmodernism, lege naturală, om, drepturile omului

I. Creștinismul și cultura occidentală

S-ar putea afirma, cred, că creștinismul instaurează un raport cu cultura cum nu o face nici o altă religie. El își dezvăluie, astfel, natura profundă. Creștinismul a intrat într-o lume în care religia făcea parte din cultură, în care cultura era religioasă, fie în iudaism, fie în diferitele forme de păgânism antic. Astăzi, islamul sau hinduismul ne pot reaminti configurații în care religia și cultura rămân strâns legate. Am putea susține că cultura creștină supraviețuiește dincolo de credința personală sau colectivă care a generat-o. Putem constata acest lucru în toate domeniile modernității europene. Creștinismul a generat matrice culturale profund ancorate în conștiința și în subconștiința europenilor.

Schematizând, am putea spune că creștinismul a traversat cel puțin patru faze în raporturile sale cu cultura înconjurătoare:

- De-a lungul primelor trei secole, [creștinismul] propune o credință care zămislește o contra-cultură în raport cu lumea elenistică și romană (cf. *Ep. către Diognet*).

- Între secolele IV și VI, el produce o dublă mișcare de inculturare în gândirea filosofică greacă și de încreștinare a acestei culturi.

- În Evul Mediu, el marchează întreaga cultură și chiar instituțiile cetății, transformându-se astfel în civilizație creștină, atât în Orient, cât și în Occident.

- Procesul de secularizare a gândirii creștine, început în secolul al XIV-lea în Occident, se continuă până la sfârșitul secolului al XX-lea. Occidentul modern rămâne impregnat de elemente ale culturii creștine, fiind rupt însă de rădăcina lui dătătoare de viață, revelația.

- De vreo douăzeci de ani ne aflăm în era postmodernă care tinde să șteargă orice urmă de cultură creștină, fie ea și secularizată, și suntem readuși, am putea spune, la condiția originară.

Cultura înglobează toate aspectele vieții; ea dă o anumită formă vieții. Cultura este mai mult decât filosofie. Ea este viziune a lumii și raport cu lumea. Ea este grila de lectură a universului. O cultură nu este o realitate statică. Ea își modifică paradigmele. Întreaga cultură se sprijină pe grinzi de structură care o fac să dăinuie: tradiția, instituțiile publice, filosofia, religia.

De-a lungul experienței proprii sale înculturări, creștinismul a făcut mult timp din gândirea greacă, preocupată să exploreze structura realului, un aliat. Cu ajutorul rațiunii este scrutat realul. Adevărul se află în lucrurile pe care rațiunea le observă, fie că este vorba de Cosmos, fie de inima omului. Evul Mediu ne-a oferit o sinteză, niciodată depășită, a raporturilor dintre rațiune și credință, cultură umană încreștinată și credință personală.

Creștinismul nu este, la origini, o cultură, ci un angajament personal prin credință față de Cristos, trăit în Biserică. Credința, la rândul ei, este primită, trăită, elaborată și împărtășită într-o cultură. Credința purifică, transformă, îmbogățește, convertește cultura în care ea se întrupează, fără a-i lua nimic din autonomia de cultură. Creștinismul a instaurat un raport specific între credință și cultură, deoarece nu este doar religie. A stabilit deosebiri între ordinea temporală și ordinea spirituală, între Biserică și Stat, credință și rațiune, care sunt trăsături ale culturii creștine. Sfinții Părinți ai Bisericii sunt martorii și actorii înculturării creștinismului în cultura greacă. Evenimentul lui Cristos ne-a fost transmis în paginile evanghelice scrise în limba greacă. Paul este un moștenitor al culturii iudaice și al culturii grecești. Sfinții Părinți și cele dintâi concilii au proclamat doctrina credinței în termeni filosofici grecești. În același timp, au transformat în mod important unele concepte grecești. Grecii nu concepeau ideea de creație, mai ales *ex nihilo*. Filosofii din Atena l-au luat în râs pe Paul atunci când a vorbit despre înviere.

A. Până în acel moment, *paideia* explica totul despre om și despre Univers. Cele patru școli de filozofie care se disputau cu privire la formarea omului grec propuneau o viziune despre lume și un mod de viață. Cultura greacă îngloba discursul referitor la religie. În momentul în care părinții apologeți au încercat să acrediteze creștinismul în ochii reprezentanților

culturii grecești, au prezentat creștinismul ca o *philosophia*, un discurs de înțelepciune referitor la Dumnezeu, la lume și la om și, în același timp, un mod de viață în acord cu această înțelepciune. Ei au gândit creștinismul în interiorul procesului de căutare a înțelepciunii gândirii grecești. Scopul lor nu era acela de a reduce demersul credinței creștine la o categorie culturală, ci acela de a arăta că credința creștină se trăiește în interiorul unei culturi care caută înțelepciunea. Trebuia să se evite înțelegerea creștinismului ca o religie asemănătoare celorlalte religii ale Antichității care sunt părți componente ale unei culturi. Tertulian va fi primul care va admite că se poate explica noutatea creștină în termeni de religie, cu condiția să se spună că ea este *vera religio*, care caută adevărul cu privire la lume și nu se închide într-un discurs mitic pe care rațiunea să-l respingă.

Creștinismul a impus o nouă paradigmă obținută din deosebirea între două registre ce se îmbogățesc reciproc: registrul credinței care se referă la Revelația Sfintei Scripturi și registrul culturii care include bagajul conceptual și instituțiile sociale și politice care încadrează viața oamenilor. Credința interiorizează o viziune despre lume a cărei sursă este cuvântul lui Dumnezeu, cuvânt care s-a făcut trup în persoana lui Cristos, Dumnezeu făcut om pentru ca noi să devenim Dumnezeu împreună cu el, după faimoasa formulă a sfântului Irineu. Revelația biblică este revelația acțiunii unui Dumnezeu transcendent și unic în creație și în istoria oamenilor. Ceea ce revelează cu privire la lucrarea sa și la planul pe care îl înfăptuiește [în istorie] nu lasă indiferentă cultura care încearcă să înțeleagă lumea și locul omului. Ea nu lasă indiferent nici domeniul raporturilor umane, întrucât revelează egalitatea radicală a copiilor lui Dumnezeu și necesitatea iubirii fraților pentru a fi cu adevărat om. Revelația apare ca o invitație făcută culturii de a se transforma. Ea însăși nu este o cultură, chiar dacă se folosește de medierea culturii semite și de experiența poporului lui Israel pentru a se face înțeleasă. În acest punct se situează dezbaterea dintre fundamentalism și exegeza spirituală. Nu litera, ci Spiritul este cel care se face înțeles în Scriptură. Scriptura nu conține un model politic, ci propune criterii ale unui sistem de diferențiere între ceea ce este al lui Dumnezeu și ceea ce este al Cezarului. Astfel, credința va continua să supraviețuiască chiar dincolo de diferitele culturi pe care le-a îmbogățit, dar care, mai apoi, s-au stins.

Creștinismul a îmbogățit cultura occidentală vreme de secole. La sfârșitul Antichității și în primele secole ale Evului Mediu, [omul] se naștea creștin (Botezul fiindu-i [acordat] în mod automat), Biblia era citită ca o lectură care conținea întreaga cunoaștere, chiar și cea cosmologică, morala învățată era cea conținută în Scriptură. O reîntoarcere la distincția fundamentală dintre credință și cultură s-a petrecut o dată cu teologia discursivă

care a reasezat rațiunea în ipostaza de a pune întrebări credinței și care cere răspunsuri satisfăcătoare pentru rațiune. Sfântul Toma de Aquino a repus lucrurile în ordine. Credința și Scriptura au rolul de a ilumina rațiunea. Demersul de credință presupune existența unui ordin natural. Etica este mai întâi înscrisă în natură, pe care credința o luminează. Organizarea cetății pământești este lăsată în responsabilitatea rațiunii. Ea va fi întotdeauna imperfectă, întrucât este prin natura sa trecătoare. Astfel, creștinismul descoperă inspirația sa fundamentală: să convertească culturile fără să se atingă de autonomia căutării umane a ceea ce este adevărat și drept. Prin urmare, demersul credinței trebuie să-și afle locul în sânul unei culturi, dar nu o desființează, nu o înlocuiește.

B. Creștinismul oferă culturii occidentale două paradigme de care ea este pe punctul să se debaraseze. Prima, prezentă deja în gândirea greacă, este ideea unui ordin natural; cea de-a doua este categoria biblică a *escatologiei*. Aceste două paradigme, care fac corp comun cu revelația, sunt și paradigme culturale pe care s-au grefat concepțiile noastre despre om, despre societate, despre cunoaștere.

1. Creștinismul a găsit în gândirea greacă un aliat, pe deplin evanghelic, în ideea de lege naturală. Aceasta este dinamismul înscris în fiecare om, dinamism care-l conduce la împlinire. Împrumutată din gândirea păgână, viziunea unei ordini naturale era susceptibilă de a fi percepută ca ordine a creației. Preocuparea pentru împlinire, înscrisă în natura umană, și totuși incapabilă de a și-o procura prin forțele proprii, putea să dobândească din partea harului răspunsul sperat. În această viziune, omul creat de Dumnezeu se situează în culmea creației, pe care Dumnezeu i-o încredințează ca el să o gestioneze ca un administrator ce trebuie să-i dea cont. Lumea este o mare carte deschisă în care se realizează un legământ între Dumnezeu și om. Această lume este făcută pentru oameni. Lor le revine [sarcina] de a-și stabili raporturile în așa fel încât fiecare să poată participa la punerea sa în valoare. Acest scop pe care trebuie să-l urmeze societatea umană este binele comun.

2. Cea de-a doua paradigmă este escatologia. Omul se află întotdeauna pe calea împlinirii. Lumea, creația se află pe calea împlinirii, o împlinire situată dincolo de istorie. A tinde către această împlinire reprezintă noblețea vocației umane. Tensiunea (năzuința) către o altă lume a marcat cultura Antichității târzii și a Evului Mediu. Cunoașterea noastră este parțială, afectele noastre sunt condiționate, libertatea noastră nu este absolută, în funcție întotdeauna de adevărul a ceea ce noi suntem. Adevărul precede întotdeauna căutarea care ne atrage către el [către adevăr].

De aici rezultă că conceptele-cheie ale culturii occidentale – persoana, binele comun, legea naturală – nu pot fi înțelese decât în perspectiva tensiunii către o alteritate, către un Altul, către împlinire. Omul este trup, suflet și spirit în devenire de umanizare. Societatea se află pe cale, către valorile care o fondează: libertatea, dreptatea, adevărul, solidaritatea. Împlinirea este întotdeauna înaintea noastră.

Ce se întâmplă cu modernitatea? Începând cu secolul al XIV-lea, cultura filosofică s-a îndepărtat de sursa dătătoare de viață a Revelației. Mai întâi, îndoindu-se de posibilitatea de a cunoaște realul. Și mai apoi, disociind cunoașterile rezultate din observarea naturii de perspectiva sensului pe care i-o oferea viziunea teleologică a Bibliei.

II. Modernitatea, versiunea seculară a eticii creștine

Procesul de secularizare, care se întărește o dată cu secolul al XVII-lea, se îndreaptă către o secularizare a rațiunii, care nu mai este participare la Logosul divin, și a concepției creștine despre istorie, separându-le de propria sursă. Modernitatea propune o cultură non-religioasă, cu un orizont terestru, material. Sfârșitul creștinătății, ca fenomen de civilizare, lasă locul unei civilizații a coexistenței mai multor viziuni asupra lumii și asupra omului. Cultura occidentală modernă rămâne totuși profund marcată de arhetipurile culturale ale creștinismului, rupte însă de dimensiunea lor escatologică și transcendentă. Marile ideologii ale secolelor al XIX-lea și al XX-lea erau ideologii în care progresul științific și utopia unei societăți perfecte înlocuiau tensiunea către împărăția lui Dumnezeu.

A. Legea naturală este dinamismul prezent în ființa umană care duce către împlinirea lui. Acceptată în creștinism de către Toma de Aquino și Suarez, ea este contestată de către Grotius, Hume, Hobbes, Locke, Rousseau. Prima etapă este depășită de Grotius, care separă legea naturală de legea veșnică (*etsi Deus non daretur*). Urmează o a doua etapă care se desfășoară în doi timpi:

- mai întâi, legea naturală este înlocuită de o lege de natură civilizată (Hobbes);

- apoi se afirmă că nu este posibil să cunoști în mod obiectiv realul (Kant) și cauzele sale (Hume). Prima consecință, la nivelul instituțiilor cetății, este că fundamentul ultim al legii nu mai este în legea veșnică, ci în popor, adică în fluctuațiile de opinie și în răspunsurile sondajelor.

Am pornit de la sfântul Toma, pentru care legea naturală „este o ordonare a rațiunii în vederea binelui comun” (I^a-II^{ae}, 90, 4). Modernitatea a afirmat ulterior autonomia subiectului în raport cu oricare determinare de

natură. Norma acțiunii comune este voința indivizilor, și nu binele înscris în propria lor natură. Pentru Hobbes, dreptul nu mai este finalizat de atracția binelui, ci de teama de aproapele (*homo homini lupus*). Astfel se întărește o concepție individualistă a persoanei umane în căutarea propriilor interese, într-o societate liberală care îl încurajează în acest sens. Locke justifică dreptul de proprietate ca pe un mijloc de a se apăra de ceilalți și de comunitate. În sfârșit, Rousseau consideră că omul este bun din natură, în starea sa de dinaintea [vieții în] societate. Libertatea lui este individualistă. Interesul general, echilibru al intereselor particulare, înlocuiește binele comun. Ruptura dintre binele personal și binele comun face ca cel dintâi să devieze către individualism, iar cel de-al doilea către colectivism.

B. Modernitatea a așezat în centrul atenției sale omul în această lume, și nu împlinirea lui în Dumnezeu. Se poate vorbi de pseudomorfoză, termen pe care istoricii religiilor l-au aplicat religiozității păgâne din secolul al II-lea. În vederea unei mântuiri sunt păstrate forme vechi de pietate, forme care însă poartă în ele neliniști religioase inedite. Astfel, arhetipuri ale gândirii creștine sunt supuse noilor paradigme ale modernității individualiste și idealiste. Printre ele, istoricul René Rémond² amintește: persoana și demnitatea sa, universalitatea, laicitatea, autonomia rațiunii și a științei. Mai pot fi menționate și remarcile unui filosof agnostic francez, Luc Ferry³. E suficient să cităm valorile Uniunii Europene enumerate în defunctul proiect al Constituției europene, la articolul 2 al primei părți: „Uniunea este fondată pe valorile respectului demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și ale drepturilor omului, inclusiv ale drepturilor persoanelor ce aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată de pluralism, nediscriminare, toleranță, dreptate, solidaritate și egalitatea dintre femei și bărbați”. Toate aceste valori provin din rădăcinile creștine ale Europei.

Se impune să recunoaștem că modernitatea putea dialoga cu creștinismul întrucât erau afișate (enunțate) și de-o parte și de alta, cel puțin formal, concepte și valori comune. Ceea ce trebuia precizat era sensul pe care îl avea pentru unii și pentru ceilalți. Cea mai bună ilustrare este constituția *Gaudium et Spes* a Conciliului al II-lea din Vatican sau apărarea drepturilor omului formulată de Sfântul Scaun. *Declarația universală a drepturilor omului* din 1948, expresia cea mai completă a modernității occidentale, putea fi obiectul unei receptări și al unei explicitări atât creștine, cât și laice. Astăzi, în instanțele internaționale se întâmplă ca Sfântul Scaun

² René RÉMOND, ed., *Les grandes inventions du christianisme*, Bayard, 1999.

³ Luc FERRY – Lucien JERFAGNON, *La tentation du christianisme*, Grasset, 2009.

să fie singurul care să invoce *Declarația* pentru a apăra căsătoria dintre un bărbat și o femeie, dreptul la viață.

III. Postmodernitatea și ocazii de evanghelizare

Ne-am obișnuit să spunem că schimbarea de paradigmă care ne-a introdus în postmodernitate trebuie situată în jurul anilor 1990. Aceasta coincide cu căderea Zidului Berlinului, globalizarea, triumful economiei libere de piață, sfârșitul utopiilor și miturilor globale. Modernitatea intenționa să federalizeze popoarele în jurul științei și al progresului. Postmodernitatea, în schimb, federalizează popoarele în jurul respingerii oricărui *adevăr valabil pentru toți*, devenind o nouă viziune globală temătoare de lume. Postmodernitatea ne așază în fața unei noi antropologii și a unui nou tip de legătură socială. Legătura socială nu mai este un proiect comun, o tensiune încrezătoare către un viitor, fie el și intramundan. Societatea se destramă pe măsură ce fiecare grup își revendică recunoașterea propriilor sale valori și moduri de viață. Percepția timpului se reduce la moment, de care trebuie să te bucuri. Trecutul este respins, viitorul este de nedescifrat. Moartea este ocultată (ascunsă).

Instalarea postmodernității coincide, conform țărilor noastre europene, cu sfârșitul transmiterii credinței în familiile catolice. Bisericii i se cere să revină la timpul în care trebuia să înfăptuiască o nouă evanghelizare la bază, în rândul botezaților care nu cred și al tuturor celorlalți.

Postmodernismul este animat din plin de către ONG-uri, ONU și celelalte organizații internaționale. Promovând agnosticismul religios, relativismul moral și juridic, el se vrea o meta-cultură superioară religiilor, cu pretenția de a se erija în etică universală. Cultura postmodernă se situează la antipozii gândirii creștine, drept care Benedict al XVI-lea, în *Caritas in veritate*, 9, ne reamintește că „fidelitatea față de om impune fidelitatea față de adevăr, care, singur, este garanția libertății (*In* 8,32) și posibilitatea unei dezvoltări integrale”.

A. O nouă etică universală eliberată de legea naturală. Postmodernitatea se îndoiește de capacitatea rațiunii de a cunoaște realul și binele, ducând astfel la bun sfârșit programul modernității. Ea exaltă libidoul, arbitrariul individual, respinge autoritatea, se îndreaptă în derivă către irațional. Ea este proprie occidentalilor dezamăgiți de Occident. Există autori responsabili de distrugerea (Derida) opozițiilor binare: bine - rău, adevăr - minciună, trup - suflet, bărbat - femeie, tradiție - progres, hetero - homo... etc., care nu ar fi altceva decât produse instabile ale culturii. Individul alege totul în mod cu totul arbitrar. Nu mai există nici o identitate

naturală care să fie nevoie a fi integrată. Valoarea socială supremă este „toleranța” care constă în a accepta orice. De fapt, se dezvoltă o nouă ideologie a intoleranței față de ce nu este „tolerant”. Ceea ce se numea adevăr nu ar fi decât un mit regulator. Dictatura relativismului cere să fie negată orice normă obiectivă a sensului și a moralității. Este „sfârșitul marilor mituri” și triumful diversității culturale.

B. „Valorile” permissive și ONU. Anumite curente de gândire reclamează în mod violent ieșirea din viziunea iudeo-creștină a omului. Postmodernitatea începe cu revoluția feministă și sexuală (Margaret Sanger, Alfred Kinsey, Herbert Marcuse). Mișcarea *Libertatea de a alege* (Simone de Beauvoir) consideră că femeia nu se naște femeie, ci ea devine femeie, și ia în batjocură femeia pasivă care „sfârșește ca soție și mamă”. Kinsey promovează legitimitatea tuturor actelor sexuale și Marcuse spune că cineva devine el însuși prin satisfacerea tuturor pulsionilor. Libertatea instinctuală este suprema valoare.

Locurile unde se elaborează aceste schimbări sunt prin excelență instanțele internaționale, ONU, Consiliul Europei, Uniunea Europeană, influențate de activitatea lobby-urilor. Pentru a măsura schimbările de paradigmă, ar fi suficient să se ia în considerare evoluția marilor convenții internaționale referitoare la viață, la persoană, la căsătorie, la gen.

Conferința ONU de la Cairo (1994) cu privire la populație propune o abordare holistică⁴. Ea promovează libertatea de a alege a individului și introduce vocabularul care se va impune de aici înainte, cel de „sănătate reproductivă” și „dreptul reproductiv” sub presiunea lobby-ului planning-ului familial. Astfel își fac apariția conceptele de:

- „sănătate reproductivă”, care include libertatea de a alege avortul, fecundarea *in vitro*, libertinajul, opunându-se valorilor și tradițiilor fondate pe religie.

- „sănătate sexuală”, versiune ideologică promovată de către OMS, un concept holistic al satisfacției, fără risc, care să includă fizicul și mentalul, unde noțiunea de plăcere este centrală.

- „etica consimțământului”, termen care își propune să înlocuiască noțiunea de datorie și care justifică din punct de vedere moral toate actele pentru care o majoritate s-a pronunțat.

Conferința ONU de la Pekin (1995) cu privire la femeie dă o nouă definiție a „genului”, care reflectă o nouă antropologie potrivit căreia nu există diferență biologică, ci construcții sociale, religioase. Fiecare individ își alege rolul social și comportamentul sexual.

⁴ *Holismul* – 1. Teorie potrivit căreia omul este un tot indivizibil care nu poate fi explicat prin diferitele sale componente (fizice, psihologice, psihice) considerate în mod separat; 2. Sistem de explicare globală. (nota trad.).

C. Deja în raportul cu modernitatea, un anumit discurs creștin nu mai știa de suflet. Scopul era acela de a fi în ton cu modernitatea, de a se alinia, de a o sprijini și de a avea propria contribuție. Rezultatul este sfârșitul discursului creștin. Contextul cultural al Europei nu mai este acela al modernității încă impregnat de arhetipurile creștine. Acum se pune problema înlăturării fundamentelor viziunii creștine referitoare la om și la lume, într-o societate care le ignoră.

O nouă religiozitate se instalează, de tip *New Age*. Acolo toate referințele creștine au dispărut. Omul nu mai este culmea unei creații voite de un Dumnezeu al iubirii. El este un element oarecare al Universului, el însuși divinizat. *Deep ecology* consideră că oamenii nu au mai multă valoare decât alte specii care trăiesc în ecosistem. În timp ce modernitatea îi înscrisa încă pe oameni într-o viziune a timpului, a timpului acestei lumi, postmodernitatea nu mai locuiește în timp, ci în spațiu. Ea divinizează Pământul pe care devastările succesive l-au făcut vulnerabil. Orice viață este subordonată, așadar, sănătății planetei Pământ. Cei mai mari prădători fiind oamenii, trebuie să li se reducă numărul și să li se ceară să se incline în fața exigențelor acestei noi divinități. Această ideologie acuză iudeo-creștinismul de a fi responsabil de devastarea planetei, potrivit unei înțelegeri eronate a cuvintelor „umpleți pământul și supuneți-l” (*Gen* 1,28).

Părinții Bisericii au evanghelizat cultura greacă modificând-o din interior. Sarcina le-a fost ușurată de faptul că această cultură căuta adevărul și credea că el există. Trebuia căutat. Astăzi, sarcina este diferită, mai complexă. Noi nu mai putem spera să evanghelizăm valori acceptate de toți, ci trebuie să promovăm o altă viziune despre om și despre societate. Nu este vorba doar de a convinge ca în retorica antică, ci de a rezista culturii *prêt-à-porter* ideologice, puterii zdrobitoare a mass-media, seducției pseudo-evidențelor.

Deja de mai multe decenii noi explicăm ce este legea naturală și care sunt premisele antropologice ale viziunii noastre referitor la persoana umană și la binele comun. Receptarea discursului nostru este slabă. Accentul efortului nostru trebuie să cadă pe afirmarea fundamentelor culturii umane. Am ieșit din perioada autocriticii noastre și a propriului nostru scepticism cu privire la relevanța poziției catolice, care nu este alta decât vestirea evangheliei ce ne purifică fără încetare, aducându-ne din nou la Cristos.

Nu e cazul să așteptăm o răsturnare a tendinței pe termen scurt. Prozedurile noastre democratice, care au făcut din valoarea democrației matricea relativismului, nu au mijloacele de a regăsi calea consensului în jurul legii naturale. *Cybercultura* blogurilor, unde toate opiniile sunt situate pe același plan, este reticentă față de un cuvânt public care face apel în mod

eficient la valori comune. Pe scurt, este inutil să ne plasăm pe același teren cu postmodernitatea. Întrucât acest teren nu există. Cuvintele sunt pline de capcane și cea mai mică tentativă a Bisericii de a corecta tirul este contracarat cu virulență. Să porți un dialog, da, însă nu în condițiile care ne sunt impuse. Noi dialogăm cu cei care se mai preocupă să caute adevărul. Cu cei care afirmă că nu există adevăr, dialogul se încheie imediat.

Cultura care se definește prin demolarea moștenirii iudeo-creștine poate ea oare oferi un cadru pentru dialog? Nu mai poate fi vorba de a reflecta asupra propunerilor postmodernității, ci de a-i denunța insuficiențele intrinseci. Dacă modernitatea mai propunea un echivalent al propriilor sale valori, postmodernitatea nu lasă nici un dubiu cu privire la proiectul său. Și aceasta, pentru că postmoderniștii nu acceptă să dialogheze cu noi. Pentru ei cauza este clară. Noi suntem supraviețuitorii arhaici ai intoleranței și ai represiunii.

Am văzut că creștinismul și cultura se îmbogățesc reciproc. Întruparea își înfăptuiește puterea transformatoare în inima oamenilor și deci în ȧesutul cultural căruia îi aparțin. Acest schimb a generat cultura creștină care și-a lăsat amprenta până în modernitatea occidentală, chiar în momentul în care ea pretindea că se îndepărtează de sursa ei. Trebuie să ne întrebăm în ce fel Evanghelia mântuirii poate fi primită și întrupată în cultura postmodernă așa cum noi o înțelegem ca *ideal-tip*, știind că ea se declină cu o infinitate de nuanțe de la un grup de europeni la altul. Părinții Bisericii percepuseră cultura greacă ca *praeparatio evangelica*. Am putea noi oare discerne câteva *pietre de așteptare* a mântuirii în cultura contemporană mondializată? Aceasta va fi munca anilor viitori. Căutarea *pietrelor de așteptare* este indispensabilă pentru a înrădăcina revelația creștină în realul uman. Diferența față de Antichitate este abisală, întrucât ne aflăm în fața demolării a ceea ce cultura creștină a produs, în timp ce Antichitatea se afla în căutarea celui Dumnezeu necunoscut pe care sfântul Paul l-a vestit ateniienilor. Căutarea *pietrelor de așteptare* trebuie să se facă de-a lungul celor două registre pe care creștinismul și-a manifestat întotdeauna fecunditatea culturală: antropologia și viziunea timpului.

a) Gândirea filosofică contemporană, aflată la limita nihilismului, manifestă o neputință totală în fața problemei morții. Individul acestei ordini nu mai este o persoană cu un suflet. Lipsa este de natură antropologică. Ea maschează această neputință cu ajutorul unor compensații derizorii. Nu moartea îi tulbură pe contemporanii noștri, ci pierderea unei ființe dragi îi pune în fața marilor întrebări cu privire la sensul vieții. Pentru a evangeliza individul postmodern, trebuie să ne legăm de ceea ce el resimte, în emoțiile sale profunde, mai mult decât de o apologetică riguros structurată.

b) În spatele tuturor blocajelor în construcția europeană și în globalizare se află absența unei perspective de viitor. Reacții de teamă favorizează încrâncenarea culturilor fundamentaliste și exclusiviste la persoane care caută repere și identitate, tentate să se repleze într-un trecut idealizat. Acestui fenomen de restrângere a orizontului de sens, creștinii, în calitate de comunitate credincioasă, trebuie să-i răspundă printr-un stil de viață care să exprime credința în viața cea nouă și veșnică.

Ucenicii lui Cristos, indiferent de confesiune, trebuie să facă să strălucească o altă viziune despre om și despre societatea umană în fața unei culturi mediatice, individualiste, emoționale, nihiliste și înșelate. Ei o vor face nu atât încercând să reproducă tipul de înculturare care a cunoscut succesul în trecut, ci, mai ales, dezvoltând o cultură alternativă, dătătoare a unui nou tonus, care pune în lumină o altă concepție despre om, despre viață, despre raportul cu ordinul temporal.

Traducere

Pr. dr. lect. Tarciziu Hristofor Șerban